4 Σεπτεμβρίου 2014

Γυναίκα και Ψαλτική

/ Γενικά Θέματα / Ορθόδοξη πίστη

Η ψαλτική τέχνη έχει συνδεθεί με την ανδρική φωνή. Ωστόσο οι γυναίκες ψάλτριες υπήρξαν ανέκαθεν μία πραγματικότητα, ανεξαρτήτως των δογματισμών. Στην Ιστορία, τα παραδείγματα της ψάλτριας κόρης του Ιωάννη του Κλαδά και της Κουβουκλησίνας Δομεστηκίνας είναι ασφαλώς ενδεικτικά και δεν επιβεβαιώνουν παρά τον κανόνα ότι, όταν οι ιστορικές και οι κοινωνικές συνθήκες είχαν θέσει το ρόλο της γυναίκας σε δεύτερη μοίρα, τότε, αν μη τι άλλο, θα ήταν παράδοξο αν αναζητούσαμε -και πολύ περισσότερο αν βρίσκαμε- περιπτώσεις γυναικών ψαλτριών κατά το παρελθόν. Ο λόγος του Αποστόλου Παύλου που απαγορεύει “το λαλείν” στη γυναίκα, κατά τη Θεία Λειτουργία, ο οποίος επικυρώθηκε από την ΣΤ΄Οικουμενική Σύνοδο, και σήμερα τον επικαλούνται, ως επί το πλείστον, ως

βασικό επιχείρημα, όσοι εναντιώνονται με την παρουσία των γυναικών στο ψαλτήρι, πρέπει να καταλάβουμε ότι ήταν απόλυτα συμβατός με την εποχή. Το σημαντικό όμως, αν και παραγνωρισμένο στο ευρύ κοινό, σε σχέση με τους Ιερούς Κανόνες, είναι η ευελιξία τους να προσαρμόζονται, να μεταβάλλονται και να αντικαθιστώνται από την Ανώτατη Εκκλησιαστική Αρχή, όταν παράλληλα οι ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες διαφοροποιούνται ή επίσης να μην εφαρμόζονται κατ' Οικονομία, όταν ασφαλώς δεν θίγεται το δόγμα της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Όπως εύστοχα έλεγε ένας Καθηγητής στη Νομική: "Αν μία φορά είναι σοφό να υπακούς στους κανόνες, άλλο τόσο είναι σοφό να ξέρεις πότε να τους υπερβαίνεις". Αυτό απλώς προϋποθέτει ότι τους γνωρίζεις καλά.... Άλλωστε μαζί με την τήρηση των κανόνων συντρέχει και η ερμηνεία τους. Αυτή είναι που δίνει πνοή στο γράμμα του Νόμου, είτε αυτός είναι εκκλησιαστικός, είτε πολιτειακός. Άραγε τι αξία θα είχαν οι Νόμοι, οι Κανόνες και οι Εντολές, αν απλώς επιβάλλονταν ως άκαμπτα γράμματα; Το μέτρο της ερμηνείας τους υπήρξε πάντα πέραν του γράμματος, ακόμα και από τον ίδιο τον Χριστό, αλλά και μετέπειτα τους Εκκληστιαστικούς Πατέρες που ερμήνευσαν τους Ιερούς Κανόνες, ανά εποχές.

Δυστυχώς, η σύγχρονη πραγματικότητα δείχνει ότι ο ζηλωτισμός και ο δογματισμός δεν έχουν εκλείψει. Πρόσφατα ιδρύσαμε ένα σωματείο με την ονομασία "Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ψαλτριών". Η έμπνευση ήταν να γνωριστούμε όλες οι γυναίκες που αγαπάμε, ψάλλουμε και μαθαίνουμε τη βυζαντινή μουσική. Το παράδοξο ήταν το εξής: Εξ αρχής ανακοινώσαμε ότι ο σκοπός ίδρυσης αυτού του συλλόγου είναι καθαρά πολιτιστικός και δεν έχουμε κανένα στόχο να διεκδικήσουμε επισημοποίηση της θέσης μας στο ψαλτήρι ή την δυνατότητα επίσημου διορισμού μας. Ωστόσο τα μηνύματα από μερίδα ιεροψαλτών που λάβαμε ξεκινούσαν από το δεδομένο ότι συνενωθήκαμε προς κάποια "διεκδίκηση" ή ότι δημιουργήσαμε ένα σύλλογο φεμινιστικού τύπου... Σημειολογικά και μόνο, νομίζω ότι κάποιος μπορεί να βγάλει προφανή συμπεράσματα από αυτήν την αντίδραση.

Η πραγματικότητα πάντως εδώ και πολλά χρόνια είναι άλλη. Προσωπικά ξεκίνησα να ψάλλω στο ψαλτήρι από τα 9 μου χρόνια, μετά από προτροπή ενός σύγχρονου Αγίου, που είχα την ευκαιρία να γνωρίζω από την παιδική μου ηλικία, του Οσίου Πορφυρίου του καυσοκαλυβήτου. Στη συνέχεια, περνώντας από διάφορους ναούς, είχα την ευκαιρία να γνωρίσω Ιερείς αλλά και Ιεράρχες, οι οποίοι με χαρά δέχονταν την παρουσία μου στο αναλόγιο. Το ίδιο και πολλούς ιεροψάλτες, με την ίδια γενναιοδωρία και καλή διάθεση. Με παρόμοιο τρόπο, γνωρίζω πολλές ακόμα ψάλτριες οι οποίες βρίσκονται έως σήμερα σε αναλόγια εκκλησιών, όχι απλώς ως βοηθητικά πρόσωπα, αλλά στον ρόλο του πρωτοψάλτη. Μία παράδοση έχει ήδη αρχίσει να δημιουργείται... Κατά τον ίδιο τρόπο που μία παράδοση και ένας ιερός κανόνας -αυτός της χειροθεσίας για τους ψάλτες και γενικώς για τον λεγόμενο

κατώτερο κλήρο- έχει αρχίσει στην πράξη να φθίνει.

Ωστόσο, για εμάς τουλάχιστον τις ενεργές σήμερα ψάλτριες, η αρχή μας συνοψίζεται στο εξής: Οπου μας δέχονται, εχει καλώς. Οπου δεν μας δέχονται, δεν υπαρχει πρόβλημα. Όσες εχουμε επαφη με το ψαλτηρι, χρόνια τώρα με αυτόν τον τροπο κινούμαστε. Με τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Ψαλτριών, στον οποίο δεχόμαστε ελεύθερα ασφαλώς τους άντρες -ενώ σημειωτέον το Δ.Σ. του αποτελείται και από άνδρες- σκοπός μας είναι μόνο η μεταξύ μας γνωριμία και ο από κοινού προβληματισμός μας, μέσω συνεδρίων, ημερίδων ή άλλων επιμορφωτικών και καλλιτεχνικών διοργανώσεων, για τα θέματα που μας απασχολούν αλλά και μας ενδιαφέρουν γύρω από την Τέχνη της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής.

Νεκταρία Καραντζή
(Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό ΜΕΤΡΟΝΟΜΟΣ, τεύχος Απριλίου – Ιουνίου 2014)

Πηγή: nektariakarantzi.blogspot.gr